

Nikolay Chernokozhev
(Sofia University “St. Kliment Ohridski”)

Classics and Comic Books in the Context of the Bulgarian Revival

Abstract: The paper describes and comments on 20th-century Bulgarian approaches and practices dealing with the transformation of classical literary works into “storytelling in pictures”.

Keywords: comic books, classics.

Николай Чернокожев
(България, СУ „Св. Климент Охридски“)

Класика и комикс – възрожденски случаи

Отношението *литературна класика – комикс* е несъмнено интересно, проблематично и културноисторически динамично, т.е. в различни култури и времена могат да бъдат табуирани, допускани или дори стимулирани трансфери по вектора „класика – комикс“.

Страниците на родните комиксови периодични издания обаче като че ли не са места, където класическите текстове могат да се сдобият с нов визуален живот. За това може да има различни основания, сред които на първо място е преклонението пред светостта на класическия текст. След него може да дойде причисляването на „приказливите картинки“ (по Елин Пелин) към детското и забавляващо четиво. Иначе казано – към класиката не бива да се посяга от сценаристите на комикси, тя няма място на работната маса на художника на комикси. Тя не може да бъде разполагана на равнището на популярното.

Все пак небългарската литературна класика може да бъде видяна и по страниците на български издания от 40-те години – „Дон Кихот“, „Зигфрид“, „Тарас Булба“, донякъде и в „Дъга“ – особено в комиксовите поредици „Господарят на пръстените“ и „Билбо Бегинс“, създадени от Сотир Гелев.

В началото на 21 век на българския пазар се явява и поредицата GRAFFEX на THE SALARIYA BOOK COMPANY, осъществена от Пенко Гелев, с участието и на неговия брат Сотир Гелев. GRAFFEX се самопредставя по следния начин:

Книгите от серията GRAFFEX са достоверна адаптация на някои от най-известните литературни творби, пресъздадени като графичен роман. (GRAFFEX, София: Аделфи)

Както се вижда, избегнати са всякакви опасни думи и най-вече думата „класика“, обаче в българските практики сякаш не се допуска появата, да речем, на графичен роман „Под игото“, макар да са налице няколко адаптации, а дори и „превод“ на Вазовия роман на български.

Но ако се върна към класиката, и от споменатото по-горе се вижда, че във вестник, одобрен и препоръчан от Министерството на народната просвета („Чуден

Улйдоутъ сидеръ и теренъ арапъ.

ПОЕМА ОТЪ
Михаилъ Д. Козлево.
1824 — 1902

(Чуден свят, 136, 06.01.1943)

Приложени са две тактики на разполагане на текста в комиксовите панели:

1. чрез компресия/отбор,
2. чрез цялостно вграждане.

И в двата случая създаването на сценарий е елиминирано, а така и потенциалите на сценария като преобладаващ и/или адаптиращ инструмент. Просто текст и визуални изображения са разположени заедно на страницата – „текст: Петко Славейков/ рисунки: Пена Генева“. Силата на заглавието на Петко-Славейковата поема е утвърдена от портрета на автора.

Във втория случай е подчертан жанрът – поема, името на автора и годините на раждане и смърт. В долния десен ъгъл на страницата, в последния панел читателите са призовани: „Следете продължението на хубавата българска приказка!“ Налице е сякаш завръщане към жанровономинативната свобода на Възраждането, а е възможно именно в разположеността на илюстрирания разказ между *поема* – горе, и *приказка* – долу, да се проявява неговата двуликост или междинност – между фолклора и литературата.

Не е редно да се спекулира как би се разгърнал комиксовият наратив и какво би се случило с текста на поемата, но е коректно да се допусне, че и в случая е щяла да бъде приложена компресия на текста, така че да бъдат „прескочени“ дълги повествователни отрязъци.

Така явно подходът към класически литературни произведения се подчинява на желанието текстът да бъде запазен, дори и когато части от него отпадат поради спецификата на изграждане на разказ в картинки.

Това се наблюдава не само на страниците на „Чуден свят“. В „Дъга“ е предложен разказ за Крали Марко, „Марко Кралевити“ (1980-1985), основаващ се на онова, което е „подбрал от народния епос“ Георги Стойчев, а визуалната страна е обезпечена от четирима художници. Непосредствено преди започване на първия епизод в списанието са поместени работи на Кеязим Исинов, изобразяващи Марко, освобождаващ три синджира роби и убиващ змея (Папучиев, Чернокожев 2014: 63-71 / Papuchiev, Chernokozhev 2014: 63-71). А проблемът за възприемането на културни форми и форми от миналото е в центъра на вниманието и на книгата на Кирил Топалов „Хей, Крали Марко“ (Топалов 2013 / Topalov 2013).

Представените подходи към класически произведения очертават особено ясно вътрешно нестабилизираното или по-скоро несигурно отнасяне към различни полагания на канонични текстове. Защото адаптирането, преводът на езика на друго изкуство, не може да бъде недопустим, но и не бива да се опитва да вгражда първообраза или части от него в рамка, която нито смее да го отграничи от останалия свят, нито пък е негова украса.

ЛИТЕРАТУРА

GRAFFEX 2007, 2008: GRAFFEX, София: Аделфи (GRAFFEX, Sofia: Adelfi).

Илюстрирано четиво 1941 (Илюстрирано четиво 1941).

Папучиев, Чернокожев 2014: *Папучиев, Н., Н. Чернокожев*. Епос и комикс: разноезичия на помненето. – В: Езици на паметта в литературния текст. Доклади. Велико Търново: Издателство „Фабер“ (Papuchiev, Chernokozhev 2014: *Papuchiev, N., N.*

Chernokozhev. Epos i komiks: raznoezichia na pomneneto. In: Ezitsi na pametta v literaturnia tekst. Dokladi. Veliko Tarnovo: Izdatelstvo „Faber“).

Сервантес 1928: *Сервантес, М.* Дон Кихот Ламаншки. Роман. Преработил Драго Попов. София: Книгоиздателство Хемус А. Д. (Servantes 1928: *Servantes, M.* Don Kihot Lamanshki. Roman. Prerabotil Drago Popov. Sofia: Knigoizdatelstvo Hemus A. D.).

Топалов 2013: *Топалов, К.* Хей, Крали Марко. София: УИ „Св. Климент Охридски“
Topalov 2013: (*Topalov, K.* Hey, Krali Marko. Sofia: UI „Sv. Kliment Ohridski“).

Чуден свят 1940-1943 (Chuden svyat 1940-1943)